

Poniżej poprawiony przeze mnie wstęp i bibliografia.

Wstęp

Relacje Polski i Ukrainy mają istotne znaczenie dla polskiej polityki zagranicznej, ponieważ dotyczą bezpieczeństwa wschodniej granicy, polityki wobec Rosji oraz miejsca Ukrainy w europejskim systemie bezpieczeństwa. Znaczenie tych relacji wynika także z sąsiedztwa, wspólnej granicy oraz trudnej historii. Po 2022 r. doszły do tego kwestie wojny, uchodźców, pomocy wojskowej i współpracy z Unią Europejską oraz NATO. Polska wspierała niepodległość Ukrainy już po 1991 r., a następnie popierała jej zbliżenie z Zachodem. Polska jako pierwsze państwo uznała niepodległość Ukrainy, a w 1992 r. podpisano traktat o dobrym sąsiedztwie, przyjaznych stosunkach i współpracy.¹ Szczególnie ważnym momentem dla tych relacji stał się jednak 24 lutego 2022 r., kiedy Rosja rozpoczęła pełnoskalową agresję przeciwko Ukrainie.

Ukraina miała dla Polski znaczenie strategiczne już po odzyskaniu niepodległości w 1991 r. i po aneksji Krymu w 2014 r. Po 24 lutego 2022 r. jej rola w polskiej polityce bezpieczeństwa stała się jednak jeszcze wyraźniejsza. Pełnoskalowa wojna sprawiła, że Ukraina zaczęła być w Polsce postrzegana przede wszystkim przez pryzmat bezpieczeństwa, pomocy uchodźcom, wsparcia wojskowego i polityki wobec Rosji. Od początku pełnoskalowej wojny Polska udzielała Ukrainie wsparcia politycznego, wojskowego, humanitarnego i logistycznego. Wsparcie obejmowało przede wszystkim przyjęcie uchodźców, przekazywanie pomocy humanitarnej, działania dyplomatyczne oraz udział Polski w organizacji zaplecza logistycznego dla Ukrainy.² W literaturze wskazuje się również, że Polska od dawna

¹ T. Bruder, *Obywatele Ukrainy przybywający do Polski po 24 lutego 2022 roku - zarys problematyki prawnej*, „Wrocławsko-Lwowskie Zeszyty Prawnicze” 2022, nr 13, s. 249; zob. także *Traktat między Rzeczpospolitą Polską a Ukrainą o dobrym sąsiedztwie, przyjaznych stosunkach i współpracy*, sporządzony w Warszawie dnia 18 maja 1992 r., Dz.U. 1993 nr 125 poz. 573, art. 1-2.

² J. Dyduch, M. Góra, *Polish Reactions to Russian Aggression Against Ukraine*, [w:] A. Mihr, C. Pierobon (red.), *Polarization, Shifting Borders and Liquid Governance*, Springer, Cham 2024, s. 301-302.

występowała jako rzecznik zbliżenia Ukrainy do struktur zachodnich, zwłaszcza Unii Europejskiej.³

W pierwszych miesiącach wojny solidarność była widoczna szczególnie w masowym przyjmowaniu uchodźców, działaniach samorządów i organizacji społecznych oraz w oficjalnym poparciu władz Polski dla Ukrainy. W polskiej debacie często podkreślano, że skuteczna obrona Ukrainy ogranicza możliwości dalszej presji rosyjskiej na państwa regionu, w tym na Polskę. Polska pomoc dla Ukrainy była więc uzasadniana nie tylko względami moralnymi, lecz także bezpieczeństwem państwa polskiego. Z tego względu wsparcie dla Ukrainy można interpretować jako element polskiej polityki bezpieczeństwa, a nie wyłącznie jako gest solidarności. Podobny sposób myślenia widać w polsko-ukraińskim porozumieniu o współpracy w dziedzinie bezpieczeństwa, w którym podkreślono, że członkostwo Ukrainy w UE i NATO leży w strategicznym interesie obu państw.⁴

Z czasem w relacjach dwustronnych zaczęły pojawiać się napięcia gospodarcze, transportowe, historyczne i społeczne. Najbardziej widoczny był spór dotyczący ukraińskiego zboża i wpływu importu produktów rolnych z Ukrainy na sytuację polskich rolników. Protesty przewoźników dotyczyły przede wszystkim warunków konkurencji w transporcie drogowym oraz funkcjonowania przejść granicznych, co przełożyło się na napięcia w relacjach politycznych. Do tego doszły trudne kwestie historyczne, przede wszystkim pamięć o zbrodni wołyńskiej i sprawa ekshumacji ofiar. Badania opinii publicznej wskazują, że po pierwszym okresie bardzo wysokiego poparcia dla Ukrainy część ocen społecznych stała się bardziej ostrożna i zależna od kosztów wojny oraz obecności uchodźców. Raport Centrum Mieroszewskiego pokazuje, że blokady granicy, protesty rolników i przewoźników oraz kwestie pamięci historycznej stały się widocznymi problemami w odbiorze relacji polsko-ukraińskich.⁵

Temat ma znaczenie politologiczne, ponieważ pozwala przeanalizować, jak wojna wpływa na politykę zagraniczną państwa, interes narodowy, bezpieczeństwo regionalne oraz relacje z UE i NATO. Spór zbożowy pokazał, że nawet przy wspólnym interesie bezpieczeństwa mogą pojawić się konflikty dotyczące rynku, konkurencji i decyzji podejmowanych na poziomie Unii Europejskiej. Polska i Ukraina mają wspólny cel, którym jest ograniczenie zagrożenia ze strony Rosji i wzmocnienie bezpieczeństwa regionu.

³ T. Bruder, *Obywatele Ukrainy przybywający do Polski...*, s. 249.

⁴ *Porozumienie o współpracy w dziedzinie bezpieczeństwa pomiędzy Rzeczpospolitą Polską a Ukrainą*, Warszawa 2024, s. 1-2.

⁵ Centrum Dialogu im. Juliusza Mieroszewskiego, *Polska i Polacy oczami Ukraińców 2024*, Warszawa 2024, s. 6.

Jednocześnie oba państwa mają własne interesy gospodarcze, polityczne i społeczne. Właśnie napięcie między wspólnym zagrożeniem ze strony Rosji a odmiennymi interesami gospodarczymi i społecznymi stanowi główny problem badawczy tej pracy.

Praca koncentruje się na zmianie charakteru relacji polsko-ukraińskich: od solidarności widocznej po 24 lutego 2022 r. do bardziej pragmatycznej współpracy w kolejnych latach. W pierwszym okresie po rosyjskiej agresji dominowała solidarność. Była ona widoczna w pomocy uchodźcom, wsparciu politycznym, dostawach sprzętu oraz silnym poparciu społecznym. Według badań przywoływanych w literaturze Polska w pierwszych tygodniach wojny przyjęła bardzo dużą liczbę uchodźców, a pomoc organizowały nie tylko instytucje państwa, ale także obywatele i organizacje społeczne.⁶ Z biegiem czasu relacje zaczęły jednak przyjmować bardziej praktyczny charakter. Nadal były ważne strategicznie, ale coraz częściej pojawiały się pytania o koszty, interesy gospodarcze, granice pomocy i sposób rozwiązywania sporów.⁷

Celem głównym pracy jest analiza relacji Polski i Ukrainy po 2022 r. Praca ma ustalić, czy relacje te nadal można określać jako partnerstwo strategiczne, czy raczej jako pragmatyczną współpracę opartą na częściowo wspólnych interesach. Analiza obejmie zarówno obszar bezpieczeństwa i dyplomacji, jak i spory gospodarcze, problemy historyczne oraz zmiany w opinii publicznej. Praca ma także pokazać, że relacje między państwami mogą być jednocześnie bliskie i trudne. Polska i Ukraina mają wspólny interes bezpieczeństwa, ale nie oznacza to, że wszystkie sprawy między nimi są proste.

Cele szczegółowe obejmują przedstawienie tła historycznego relacji polsko-ukraińskich oraz omówienie reakcji Polski na agresję Rosji. Ważne będzie także opisanie form pomocy dla Ukrainy, analiza sporów po 2022 r. i ocena możliwych kierunków dalszej współpracy. W pracy szczególne znaczenie będą miały spór zbożowy, protesty przewoźników, kwestia pamięci o Wołyniu oraz zmiana nastrojów wobec uchodźców i dalszej pomocy Ukrainie. Pozwoli to pokazać, że partnerstwo polsko-ukraińskie zależy nie tylko od decyzji rządów, lecz także od opinii społecznej, sytuacji gospodarczej i pamięci historycznej.

Główny problem badawczy pracy można sformułować w następujący sposób: czy po 2022 r. relacje Polski i Ukrainy można nadal określać jako strategiczne partnerstwo, czy raczej należy mówić o przejściu od solidarności wojennej do bardziej pragmatycznego partnerstwa interesów? Problem ten jest istotny, ponieważ pozwala spojrzeć na relacje obu państw nie tylko przez pryzmat oficjalnych deklaracji, ale także przez konkretne wydarzenia i spory. Na potrzeby pracy partnerstwo strategiczne będzie rozumiane jako współpraca oparta na trwałej

⁶ J. Dyduch, M. Góra, *Polish Reactions...*, s. 307-308.

⁷ Centrum Dialogu im. Juliusza Mieroszewskiego, *Polska i Polacy oczami Ukraińców 2024*, s. 6, 21.

zbieżności interesów bezpieczeństwa oraz zdolności państw do rozwiązywania sporów bez zrywania podstawowej współpracy. Przykładem takiego problemu jest spór zbożowy, który pokazał, że wspólne stanowisko wobec Rosji nie usuwa różnic interesów między polskimi rolnikami a ukraińskim eksportem.

W pracy zostaną postawione następujące pytania badawcze:

1. Jak pełnoskalowa agresja Rosji na Ukrainę zmieniła znaczenie Ukrainy w polskiej polityce zagranicznej?
2. Jakie były najważniejsze formy wsparcia Polski dla Ukrainy po 2022 r.?
3. Jaką rolę odgrywała Polska w popieraniu integracji Ukrainy z Unią Europejską i NATO?
4. Jakie konflikty i napięcia pojawiły się w relacjach Polski i Ukrainy po pierwszym okresie solidarności?
5. Czy problemy gospodarcze, historyczne i społeczne mogą osłabić strategiczne partnerstwo Polski i Ukrainy?

Hipoteza zakłada, że po 2022 r. relacje polsko-ukraińskie pozostały strategiczne w obszarze bezpieczeństwa, ale w wymiarze gospodarczym i społecznym stały się bardziej pragmatyczne. Oznacza to, że oba państwa nadal są dla siebie ważne, lecz ich współpraca coraz częściej zależy od konkretnych interesów gospodarczych, polityki wewnętrznej, kwestii historycznych oraz nastrojów społecznych. Hipoteza ta nie oznacza, że relacje Polski i Ukrainy uległy załamaniu. Oznacza raczej, że stały się bardziej złożone i mniej jednoznaczne niż w pierwszych miesiącach wojny. W badaniach ukraińskiej opinii publicznej Polska nadal jest wskazywana jako jedno z państw, które znacząco pomogły Ukrainie, ale jednocześnie widać spadek jednoznacznie pozytywnych ocen Polski i Polaków.⁸

Zakres czasowy pracy obejmuje lata 2022-2026, przy czym analiza wydarzeń z 2026 r. zostanie ograniczona do stanu wiedzy dostępnego na dzień zakończenia pracy. Rok 2022 jest początkiem głównej części analizy, ponieważ wtedy rozpoczęła się pełnoskalowa agresja Rosji na Ukrainę. Wydarzenie to wyraźnie zmieniło znaczenie relacji polsko-ukraińskich. W pracy zostaną jednak krótko omówione także wcześniejsze wydarzenia, ponieważ bez nich trudno zrozumieć obecne stosunki Polski i Ukrainy. Dotyczy to między innymi uznania niepodległości Ukrainy przez Polskę, traktatu o dobrym sąsiedztwie z 1992 r., polskiego wsparcia dla Pomarańczowej Rewolucji, Euromajdanu oraz reakcji na aneksję Krymu przez Rosję w 2014 r.

⁸ Centrum Dialogu im. Juliusza Mieroszewskiego, *Polska i Polacy oczami Ukraińców 2024*, s. 6, 21.

Zakres przedmiotowy pracy obejmuje przede wszystkim polityczne, bezpieczeństwa, gospodarcze i społeczne aspekty relacji Polski i Ukrainy. Szczególna uwaga zostanie poświęcona polityce zagranicznej Polski wobec Ukrainy, pomocy udzielanej Ukrainie po 2022 r., roli Polski w staraniach Ukrainy o członkostwo w Unii Europejskiej i NATO oraz sporom, które pojawiły się w relacjach dwustronnych. Polska pomoc wojskowa i logistyczna była jednym z ważnych elementów polityki wobec Ukrainy, co potwierdzają zarówno opracowania naukowe, jak i dokumenty dwustronne.⁹ Praca nie będzie szczegółową historią Ukrainy ani opisem całej wojny rosyjsko-ukraińskiej. Wojna będzie omawiana przede wszystkim jako czynnik, który wpłynął na relacje Polski i Ukrainy.

W pracy zostanie zastosowana analiza dokumentów, analiza literatury naukowej i eksperckiej oraz studium przypadku wybranych sporów i form współpracy. Materiał badawczy będą stanowiły dokumenty oficjalne, raporty eksperckie, literatura naukowa oraz wybrane wypowiedzi i decyzje polityczne dotyczące Ukrainy. Analiza wydarzeń politycznych pozwoli omówić konkretne sytuacje, które miały wpływ na relacje obu państw. Przykładem może być polska pomoc dla Ukrainy po 2022 r., spór zbożowy, protesty przewoźników, sprawy historyczne oraz poparcie Polski dla integracji Ukrainy z Unią Europejską i NATO.

Zastosowane zostanie również studium przypadku, ponieważ pozwala dokładniej pokazać wybrane mechanizmy współpracy i konfliktu w relacjach Polski i Ukrainy. W pracy zostaną omówione trzy studia przypadku: pomoc Polski dla Ukrainy po 2022 r., spór zbożowy oraz polskie poparcie dla integracji Ukrainy z UE i NATO. Dzięki temu praca nie będzie tylko ogólnym opisem relacji Polski i Ukrainy. Pokaże konkretne przykłady, na podstawie których można ocenić charakter tych relacji. Znaczenie drogi europejskiej Ukrainy wzrosło szczególnie po 2024 r., kiedy Unia Europejska formalnie rozpoczęła negocjacje akcesyjne z Ukrainą.¹⁰

Podstawę źródłową pracy będą tworzyły akty prawne, dokumenty instytucji państwowych i międzynarodowych, raporty eksperckie oraz literatura naukowa dotycząca polityki wschodniej i bezpieczeństwa. Ważne będą zwłaszcza traktat o dobrym sąsiedztwie między Polską a Ukrainą, dokumenty Unii Europejskiej, komunikaty NATO oraz porozumienia dotyczące współpracy w dziedzinie bezpieczeństwa. Istotne znaczenie będą miały także raporty Ośrodka Studiów Wschodnich, Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych, Centrum Mieroszewskiego oraz innych instytucji zajmujących się polityką wschodnią i

⁹ J. Dyduch, M. Góra, *Polish Reactions...*, s. 309; *Porozumienie o współpracy w dziedzinie bezpieczeństwa...*, s. 4.

¹⁰ Rada Unii Europejskiej, *UE rozpoczyna negocjacje akcesyjne z Ukrainą*, komunikat prasowy z 25 czerwca 2024 r., <https://www.consilium.europa.eu/pl/press/press-releases/2024/06/25/eu-opens-accession-negotiations-with-ukraine/>, dostęp: 24.06.2026.

bezpieczeństwem. W analizie przyszłości partnerstwa ważne będzie również stanowisko NATO, które w deklaracji waszyngtońskiej z 2024 r. potwierdziło, że przyszłość Ukrainy jest w NATO, ale jednocześnie nie wskazało daty jej członkostwa.¹¹

Ważnym materiałem badawczym będą także wyniki badań opinii publicznej, zwłaszcza publikacje Centrum Mieroszewskiego, CBOS oraz instytucji analizujących postawy wobec Ukrainy i uchodźców. Znaczenie opinii publicznej wynika z tego, że długotrwałe wsparcie Ukrainy wymaga społecznej akceptacji dla kosztów politycznych, gospodarczych i humanitarnych. Z badań wynika, że początkowo bardzo wysoka gotowość do pomocy Ukrainie z czasem zaczęła słabnąć, szczególnie w obszarach kojarzonych z kosztami społecznymi i gospodarczymi. Raport Centrum Mieroszewskiego pokazuje, że obraz Polski w społeczeństwie ukraińskim po 2022 r. pozostawał ważny, ale stał się mniej jednoznacznie pozytywny niż w pierwszej fazie wojny.¹²

Praca będzie składać się z czterech rozdziałów. Pierwszy rozdział przedstawi historyczne i polityczne uwarunkowania relacji Polski i Ukrainy. Omówione zostaną podstawy traktatowe współpracy, polskie wsparcie dla ukraińskich aspiracji europejskich oraz trudne kwestie pamięci historycznej. Celem tego rozdziału będzie pokazanie, że obecne relacje Polski i Ukrainy nie zaczęły się w 2022 r., ale mają dłuższe tło polityczne i historyczne.

Drugi rozdział będzie dotyczył polityki Polski wobec Ukrainy po pełnoskalowej agresji Rosji. W tej części zostanie omówiona reakcja Polski na wojnę, pomoc udzielana Ukrainie, znaczenie Polski jako państwa granicznego i logistycznego oraz polskie poparcie dla członkostwa Ukrainy w Unii Europejskiej i NATO. Rozdział pokaże, że po 2022 r. Polska należała do państw szczególnie aktywnie wspierających Ukrainę politycznie, logistycznie i dyplomatycznie. Jednocześnie zostanie zwrócona uwaga na to, że wsparcie Ukrainy było związane z polskim rozumieniem własnego bezpieczeństwa.

Trzeci rozdział będzie poświęcony kryzysom i napięciom w relacjach Polski i Ukrainy. Szczególna uwaga zostanie poświęcona sporowi zbożowemu, protestom przewoźników, problemom granicznym oraz sporom o pamięć historyczną, ponieważ to one najpełniej pokazują napięcie między solidarnością a interesem. Rozdział ten ma pokazać, że nawet bliskie partnerstwo może być osłabiane przez konkretne konflikty interesów. Ważne będzie również pokazanie, że napięcia gospodarcze i historyczne nie muszą oznaczać końca współpracy, ale wymagają odpowiedniego zarządzania politycznego.

¹¹ NATO, *Washington Summit Declaration*, 10.07.2024, pkt 16, <https://www.nato.int/en/about-us/official-texts-and-resources/official-texts/2024/07/10/washington-summit-declaration>, dostęp: 24.06.2026.

¹² Centrum Dialogu im. Juliusza Mieroszewskiego, *Polska i Polacy oczami Ukraińców 2024*, s. 6.

Czwarty rozdział będzie próbą oceny przyszłości partnerstwa polsko-ukraińskiego. Zostanie w nim postawione pytanie, czy Polska i Ukraina są nadal strategicznymi partnerami oraz jakie warunki muszą zostać spełnione, aby ich współpraca była trwała. Ważnym elementem tej części będzie omówienie przyszłego członkostwa Ukrainy w Unii Europejskiej i NATO, udziału Polski w odbudowie Ukrainy oraz możliwych korzyści i problemów wynikających z bliskiego sąsiedztwa. Rozdział ten będzie miał charakter podsumowujący i oceniający.

Przyszłość relacji Polski i Ukrainy będzie wpływać na bezpieczeństwo Europy Środkowo-Wschodniej, stabilność wschodniej flanki NATO oraz politykę Unii Europejskiej wobec Rosji. Sytuacja Ukrainy bezpośrednio wpływa na bezpieczeństwo Polski, jej politykę wschodnią, migrację, handel oraz funkcjonowanie granicy zewnętrznej Unii Europejskiej. Polska pozostaje dla Ukrainy jednym z ważnych partnerów, zwłaszcza ze względu na wspólną granicę, wsparcie polityczne, zaplecze logistyczne oraz poparcie dla integracji Ukrainy z UE i NATO. Jednocześnie oba państwa muszą rozwiązywać spory w sposób, który nie niszczy podstawowej współpracy.

Po 2022 r. współpraca polsko-ukraińska łączyła elementy solidarności wojennej, wspólnego interesu bezpieczeństwa oraz sporów wynikających z gospodarki i polityki pamięci. Dlatego nie należy opisywać tych stosunków wyłącznie jako przyjaźni ani wyłącznie jako konfliktu. Bardziej adekwatne jest ujęcie ich jako partnerstwa, które musi łączyć współpracę bezpieczeństwa z rozwiązywaniem sporów gospodarczych i historycznych. Właśnie dlatego analiza tych relacji pozwala lepiej zrozumieć, jak w praktyce działa polityka zagraniczna państwa w czasie wojny i kryzysu międzynarodowego.

W pracy przyjęto, że po 2022 r. partnerstwo Polski i Ukrainy nie zanikło, lecz przeszło w bardziej pragmatyczną fazę. W pierwszym okresie wojny dominowała emocjonalna solidarność i przekonanie o konieczności pomocy. W kolejnych latach coraz większe znaczenie zaczęły mieć konkretne interesy, koszty, problemy gospodarcze i spory historyczne. Zasadniczym zadaniem pracy będzie więc ocena, czy napięcia gospodarcze, społeczne i historyczne zmieniły charakter partnerstwa strategicznego Polski i Ukrainy, czy jedynie ujawniły jego naturalne ograniczenia. Z tego powodu relacje Polski i Ukrainy w latach 2022-2026 są ważnym i aktualnym tematem badawczym w politologii.

Bibliografia

- Ber J., Iwański T., Jędrusiak M., Matuszak S., Nieczypor K., Żochowski P., *Defensywa i determinacja. Ukraina w trzecim roku rosyjskiej inwazji*, Ośrodek Studiów Wschodnich, Warszawa 2024.
- Bruder T., *Obywatele Ukrainy przybywający do Polski po 24 lutego 2022 roku - zarys problematyki prawnej*, „Wrocławsko-Lwowskie Zeszyty Prawnicze” 2022, nr 13.
- Centrum Dialogu im. Juliusza Mieroszewskiego, *Polska i Polacy oczami Ukraińców 2024*, Warszawa 2024.
- Dyduch J., Góra M., *Polish Reactions to Russian Aggression Against Ukraine*, [w:] A. Mihr, C. Pierobon (red.), *Polarization, Shifting Borders and Liquid Governance*, Springer, Cham 2024.
- NATO, *Washington Summit Declaration*, Washington 2024.
- Porozumienie o współpracy w dziedzinie bezpieczeństwa pomiędzy Rzeczpospolitą Polską a Ukrainą, Warszawa 2024.
- Rada Unii Europejskiej, *UE rozpoczyna negocjacje akcesyjne z Ukrainą*, komunikat prasowy z 25 czerwca 2024 r.
- Traktat między Rzeczpospolitą Polską a Ukrainą o dobrym sąsiedztwie, przyjaznych stosunkach i współpracy, sporządzony w Warszawie dnia 18 maja 1992 r., Dz.U. 1993 nr 125 poz. 573.